

Årsrapport 2004

Sola Historielag

Årsmelding

2004

ÅRSMELDING 2004 - SOLA HISTORIELAG

Styret har bestått av:

Leder: Erik L. Sande
Nestleder: Tor Erik Hansen
Kasserer: Kåre Myklebust
Sekretær: Brit H. Hansen
Styremedlem: Marianne Evensen
Varemedlem: Rolf Soma
Varemedlem: Sverre Risa

Revisor: Arnold Røyneberg

Valgkomite: Reidar Melgård
Ådne Mæland
Gitle O. Byberg

ÅRSMØTET. Årsmøtet ble avholdt 19.02.04 i Sola kulturhus og årsmelding viste god aktivitet i laget og økonomien var fremdeles god. På valg var leder Erik L. Sande, nestleder Tor Erik Hansen, sekretær Brit H. Hansen, revisor Arnold Røyneberg og i valgkomiteen Ådne Mæland og Gitle O. Byberg. Alle ble gjenvalgt.

STYREMØTER. Det er blitt avholdt 9 styremøter i perioden som har behandlet ca. 110 saker.

MEDLEMSMØTER. Det er avholdt 8 medlemsmøter og fremmøte har vært godt med koselig atmosfære. Det har vært en rekke gode kåsører og en rekke temaer har vært berørt og noen av disse kan nevnes (Se et mer utførlig vedlegg):

Februar 04: Tor Erik Hansen - "Admiralen Erling Skjalgsson".
Mars 04: Tor Bjørvik - "Kulturminner i utmark og innmark".
April 04: Thore Jørpeland, Oskar Goa, Erik L. Sande: - "Lensmannsgården på Sande i historisk perspektiv".
Sept. 04: Målfrid Grimstvedt - "Industrieventyret på Jæren".
Okt. 04: Marianne Evensen - "En kjede av fyr - norsk fyrhistorie".
Nov. 04: Tor Erik Hansen: - "Hafrsfjord historie fra steinalder fram til år tusen"
Des. 04: Bjørn Brakestad: - "Juletradisjonar og skikkar før og nå".
Jan. 05: Trygve Stangeland - "På min måte".

ØKONOMI: Laget har som før en meget god økonomi. Pr. 31. desember 2004 hadde laget på høyrentekonto kr. 69.181,- og på driftskonto kr. 11.214,-.

17. MAI TOGET. Også i år var vi representert i 17. mai toget med innslag av vikinger og Trygve Stangeland stilte som vanlig med sine veteranbiler.

SLEKTSGRANSKERDAG. Denne dagen ble i år avholdt på Sandnes kulturhus den 25.10.03 og Sola Historielag deltok med stand. Tilstelningen var godt besøkt.

ERLING SKJALGSSON'S MINNESTUND 21.12.04. Minnestunden ble i år holdt i Stavanger domkirke og ble arrangert av Stavanger Operakor og Hafrsfjordspillene.

VIKINGKOSTYMER. Historielaget har fått overtatt hele garderoben av vikingkostymer fra Hafrsfjordspelet og Rygekongen for 2000 kroner og Brit Hansen har påtatt seg ansvaret for lagring og vedlikehold. Det er meningen å leie disse ut etter behov og vi har allerede fått inn kr. 5.500 for slik utleie så dette kan bli god butikk.

TRYGGVE GRAN MARKERING. 30. juli 2004 var det 90 år siden Tryggve Gran som den første i verden fløy over Nordsjøen fra England til Jæren. Dette ble markert ved en høytidelighet ved minnesteinen på Sola flyplass der m.a. sønnen Herman Gran, lufthavnsjef Lorentsen, Torolv Reve og Erik L. Sande var tilstede. Om kvelden hadde Klepp kommune og Klepp Historielag invitert til minnestund på Friluftshuset på Orre og etterpå valfartet en ut til det aktuelle stedet hvor Tryggve Gran landet hvor det også finnes en minnestein.

MINNESTEIN OVER RUSSISKE KRIGSFANGER. Under krigen var det på Skadberg og flere andre steder i distriktet fangeleirer for russiske krigsfanger. Mange av disse krigsfangene døde og Atle Skarsten har satt i gang et prosjekt for å finne ut mest mulig om krigsleirene og skjebnen til disse krigsfangene. Håpet er å få reist et monument til minne over de falne.

SKILTING AV HISTORISKE STEDER. Styret har vært på synfaring på historiske steder rundt om i Sola og funnet at merkingen av disse til dels er meget dårlig og historielaget vil med hjelp av Rogaland fylke og Sola kulturkontor se på hva som kan gjøres for å bøte på dette.

PANSERMUR. Tyskerne bygget under krigen en ”pansermur” i stein som skulle gå like fra Harvalandsvatnet til Stokkelandsvatnet på Gandalen. Rester av denne muren finnes enda i Sørebygda og historielaget vil prøve å finne ut mer om historien bak denne.

NYTT MUSEUM. Trygve Stangeland har bygget et nytt museum for å huse sin store samling av veteran traktorer, biler og redskap. Åpningen var sammenfallende med Trygves 70årsdag og dette ble feiret med brask og bram. Historielaget sitt medlemsmøte for januar var og lagt til museet med god innføring av Trygve og herlige pannekaker steikt av Torbjørg.

DOMSTEINANE. Det arbeides videre med å få gjort domsteinane mer synlige og fylket har lovet å sette opp et informasjonsskilt. Trygve Stangeland har kostet en liten parkeringsplass ved veien like ved så nå er det råd å parkere på skikkelig vis.

NY BYGDEBOK. Erik L. Sande og Atle Skarsten er med i bygdebokkomiteen og det er nå etter mye om og men bestemt at det skal skrives en ny bygdebok som dekker perioden fra 1930 og frem til i dag som skulle være en både interessant og omfattende periode.

KONKLUSJON. Sola Historielag har også i 2004 hatt et meget aktivt år. På grunn av omstendigheter på kulturhuset har vi flyttet våre medlemsmøter til dagsenteret på Sola sykehjem og det har vist seg å være et meget trivelig sted. Tor Erik Hansen, Brit Hansen og Atle Skarsten er med i komiteen som skal arrangere HAFRSFJORDSPILLENE i Møllebukta til sommeren og det har krevd og vil kreve en kolossal innsats. Interessen for lokalhistorie i Sola er stor og fremmøte på våre medlemsmøter er god derfor er det gildt å drive historielag i Sola.

For styret i Sola Historielag
Erik L. Sande
leder

Noen av de nye historiske temaene i 2004

Øverst t.v., Den norske bunkersen på Rekestraen, øverst t.h. Tormodsvaren
 Midten t.v., Det nye TS' museet på Tjelta, midten t.h. Pansermuren
 Nedesrt t.v. Helleristninger på Dysjaland, nederst t.h. Russerrytta på Ølberg

Årsregnskap

2004

SOLA HISTORIELAG

REKNESKAP 2004

<u>Inntekter</u>	<u>2004</u>	<u>2003</u>
Matsalg	7525,50	5853,50
Kom.tilskot, Statstilskot	2500,-	344,-
Tilskot til Rygekongen frå A/S Norske Shell	5000,-	5000,-
Medlemspengar	14450,-	14950,-
Boksalg	450,-	1225,-
Renteinntekter (12,- + 585,-)	597,-	3004,-
Gave	0,-	200,-
Refusjon frå landslaget forLokalhistorie	779,21	0,-
Utlån av vikingdrakter	5500,-	0,-
	<u>36801,71</u>	<u>30566,50</u>
Sum inntekter	36801,71	30566,50
I banken 1/1-04	2496,05	36683,05
	<u>39297,76</u>	<u>67249,55</u>

<u>Utgifter</u>		
Matkjøp	7047,-	8003,-
Seminar om Rygekongen	5000,-	5000,-
Seminar, årsmøte m m	1290,-	0,-
Annonser	651,-	2170,-
Abonnement "Heimen"	0,-	430,-
" " årbok for Rog.hist.lag	0,-	180,-
Kontingent, Landslaget for Lokalhistorie	500,-	300,-
" " Folkeakademiet	160,-	0,-
Konvoluttar m m	219,-	872,-
Bankgebyr	66,-	1275,-
Porto	3880,10	3363,-
Gaver til foredragshaldare	935,-	1473,-
Medlemsavgift til Rog. hist.lag	5100,-	6000,-
Smykker til Røgedronninga	0,-	30000,-
Klær " " "	0,-	442,50
Utgifter til Erling Skjalgsons minnedag	400,-	0,-
Musikk ved " " " "	0,-	2000,-
Div. utgifter	250,-	298,-
Kjøp av vikingdrakter	2000,-	0,-
	<u>27498,10</u>	<u>61806,50</u>
I banken 31/12-04	11214,66	2496,05
Renter,høgretekonto	585,-	2947,-
	<u>39297,76</u>	<u>67249,55</u>

Høgretekonto pr 31/12-04	kr 69181,-
Bruks " " "	" 11214,66
Sum bankinnskot	<u>kr 80395,66</u>
Høgretekonto pr 1/1-04	kr 68596,-
Bruks " " "	" 2496,05 - 71092,05
Kapitalendring /overskot	<u>kr 9303,61</u>

Sola, 8/1-05

Kåre Myklebust

Kåre Myklebust

Revident 10/1-05

*Arnold Rignebust*Laget har 102 medlemmer

Vi har kr 250,- tilgode hos Rogaland historielag

Vedlegg
Møte referat
2004

Møte nr. 1

Torsdag 19. februar 2004 kl. 19.00

Sted: Sola Kulturhus

ADMIRALEN ERLING SKJALGSSON

Ved: Tor Erik Hansen

REFERAT FRA: MEDLEMSMØTE NR.1-04

Start: kl.19:00

Til stede: 29

Referat møte nr.1/04:

Foredraget den gangen var ved lagets nestleder, Tor Erik som skulle fortelle om "Admiralen Erling Skjalgsson":

Han startet med å fortelle om hvordan dette med Erling Skjalgsson startet og hva som var laget og skrevet i løpet av det halvannet året som var gått siden starten. Fra første turen rundt Hafrsfjord til et av hovedstykkene i årboka til Rogaland Historie og Ættesogelag nå i 2003.

Erling Skjalgsson var ikke bare en mektig mann som satt på Sola, han var også leder av hele Gulatings området, et område fra Lindesnes til Stad, som han styrte som en konge. Sola og folk fra Sola hadde gjennom hele den klassiske vikingtiden fra slaget i Hafrsfjord til slaget på Stiklestad spilt en aktiv rolle i historien.

Erling var sammen med i Olav Tryggvasson på slaget ved Svolder, men ble "lurt" videre. Her står det i sagaen Historie Norvægie at det var Gulatinget som kom først, mens Snorre skriver at det var Erling som kom, noe en kan tolke som at han styrte en hær/marine fra dette området. Erlings eget skip var en "skeid" som hadde 32 åre par og kunne ta opp mot 240 mann. Selve hæren bestod av "mindre" skip med 20 åre par

som tok fra 70-120 mann og var nesten 30 meter lang. Vært fylke var organisert i skipreider, som minner om dagens kommuner som alle måtte mobilisere en slik 20 sesser. Totalt var det 24 skipreider i Rygja fylket. Totalt sett styrte Erling 4200 mobiliserte menn i Gulatings-området, pluss sine egne.

I striden mellom Erling og Olav Haraldsson splittet Erling styrkene hans i Viken fra de i Trøndelag og derfor satt Erling med en reell makt mot Olav. Dette militær systemet som er kalt Leidang ble innført på 950 tallet og Kong Håkon den Gode har fått æren for dette selv om han nok fikk mye hjelp av Erlings slektning Torleiv Spake. Utkallingen av leidangen ble satt i gang med at lendmannen, som Erling var, sendte en hærpil og vetene (bålet rundt vardene) ble tent. I hele Norge er det registret 768 slike veter som en fra sør til nord i Hålogaland skulle tennes i låpet av 7 netter, en avstand som fra nord i Danmark til Roma.

Med sine egne skip som sagaen beskriver var minst 3 tjuesesser i tillegg til skeiden, så kunne han selv mobilisere 500 mann uten å kalle ut leidang. På grunn av at 3 skipreider grenset til Hafrsfjord samt at flere skipreider på Nord-Jæren ikke hadde noen god havn, var det nok skip for opp imot 1000 mann i Hafrsfjord som Erling på en måte styrte.

Erlings selv var med i flere slag som nevnt ved Svolder, ved Nesjar og Øresund mot Olav Haraldsson, samt da han til slutt ble lurt i bakhold og drept i Boknasundet. For å beskrive Erling's mot i slag, har Sigvat skald skrevet dette kvadet om Erling:

Ingen mellom alle
 andre lendmenn var det som
 hadde beire slag halde, enn
 djerne Erling. Styrke bar den
 milde hovdingen i strid,
 for fyrst gjekk han inn,
 og ut or strid som den siste

Alle var imponert over foredraget og leder lurte hva så det neste ville bli.

Møte nr. 2

Tid: Torsdag 11.mars kl 19:00

Sted: Sola Kulturhus

Naturen som historiebok Kulturminner i utmark og innmark

Kulturminner og kulturlandskap blir en stadig viktigere del av Bygde-Norge. Gjennom lysbilder viser **Tor Bjørvik** hvilket mangfold vi har av kulturminner like rundt oss og hvordan vi kan ta vare på kunnskapen om dem.

Tor Bjørvik har arbeidet i 30 år med bygdeutvikling, bl.a. i Distriktenes utbyggingsfond. Han er leder av Hedrum historielag og er også medlem av Landlaget for lokalhistorie. De senere årene har han livnært seg som foredragsholder og prosjektleder. Bl.a. "Kulturminner i utmark i Vestfold", et prosjekt etter "gjør-det-selv-metoden" - hvor folk som bor i området selv står for registreringen av kulturminner.

REFERAT FRA: MEDLEMSMØTE NR.2-04

Tid: kl: 19:00- 21:30
Til stede: 26

Leder åpnet møtet og ønsket spesielt Tor Bjørvik velkommen, han var kveldens foredragsholder. Men før han fikk slippe til nevnte han henvendelsen fra amatørhistorikeren Antoni Pisani som ønsket opplysninger om nordmenn som var med i skyttergravskrigen i første verdenskrig. Videre nevnte han årsmøtet i Rogaland Historie & Ættesogelag som ble arrangert i Sandnes Havremølle på Sandnes. Han nevnte også Kåre som skulle på seminar om steinkors i Sogn og i tillegg han minte medlemmene om abonnementet på Årboka i RHÆ.

Marianne fikk så ordet og fikk opplyse om "Treskoposten" som kulturkontoret skulle gi ut til de i kommunen over 60 år.de som var interessert skulle ta kontakt med henne.

Så til Tor Bjørvik som er leder av Hedrum Historielag, et lag i nærheten av Larvik med ca. 650 medlemmer. Det var et svært aktivt lag som bl.a. drev et bygdetun. De var også svært aktive med eldre intervju, hvor de bl.a. gikk minst en gang i uken på gamle hjem for å intervju forskjellige yrkesgrupper som ikke eksisterte lenger. Videre kunne en ved å studere gamle bilder finne mye interessant, bl.a. bygninger som var revet osv.

Han viste så lysbilder og hadde kalt foredraget sitt "Kulturminner i utmark og innmark", om hvordan en kan bruke naturen som historiebok. Her er det ofte spor som går tilbake helt bronsealder fram til nåtid. Han viste bilder fra spor av en Russisk fangeleir, spor som viste hestevandring i en ring på tunet, korn tørker, rester etter en bakerovn i en liten steinrøys, rydningsrøyser, spor etter en seter, en jern mile osv. Når han gikk i naturen så han stadig nye tegn på vår fortid, som gamle veger, fe-gater, ferjeleier over elva, kløvsteiner hvor hesten hvilte osv. Mye av Hedrum Historielags arbeid handlet om livet langs Lågen, elven mellom Kongsberg og Larvik. Mye av liv og virke var knyttet til elven som tømmerfløting osv.

For at flere skulle få oppleve dette arrangerte de turer i regi av Historielaget og de arrangerte kultur-stier for andre folk. For at folk skulle finne slike steder var det laget et historisk opplevelses kart i samarbeid med den lokal orienteringsklubben.

Bygdetunet de drev krevde mye arbeid og det var ikke bare for vedlikehold, men også registreringer av ting etc. Her hadde de forskjellige arrangement og de fikk faktisk inn en del penger på vaffel og kaffe salg. Nesten hele bygda var med på dette. Mottoet var at Bygdetunet ikke var ditt eller mitt, men vårt og bygda's.

Dette var et foredrag som ga oss en vekker på det som finnes rundt oss og ga oss mange tips om hva vi kan jobbe videre med i vårt eget lag.

Møte nr. 3

Tid: Torsdag 22.april kl 19:00

Sted: Sandetun

Lensmannsgården på Sande i Historisk perspektiv.

Erik L. Sande vil i samarbeid med Thore Jørpeland vil fortelle om lensmannsslekter på Sande garden. I tillegg vil vi få gamle og nyere historier om gården og livet der. Vi håper også å få med oss Oscar Goa til å fortelle om de siste årenes historie om gården

REFERAT FRA: MEDLEMSMØTE NR.3-04

Tid: kl: 19:00- 21:30

Til stede: 34

Møtet denne gangen var holdt i historiske omgivelser nemlig på Sandetun og temaet var denne gangen ”Lensmannsgården på Sande i Historisk perspektiv”, et opplegg som lagets leder selv stod for. Han skulle i sammen med Thore Jørpeland og Oscar Goa gjenopplive den gamle historien til gården.

Men før dette opplyste leder om 17.mai, markedet på Jernaldergården og Hafrsfjordseminaret.

Første mann ut var Thore Jørpeland, han forklarte om skipreide system hvor en her nord på Jæren hadde fire skipreider: Sola, Jåtun, Goa og Gand. Han gikk så gjennom lensmennene i Sola opp gjennom tidene som til slutt førte til at Sande ble lensmannsgård.

1. Ola Olson (1622- 1699) Grannes br. 1. Lensmann i Jåtten skipreide i få år rundt 1667.

2. Tøres Gunnbjørnson (1604 - 1689) Grannes br. 7 som ble skilt ut fra bruk 1 i 1624. Lensmann i Goa skipreide (1664 - 1668) og i Jåtten skipreide (1668 - 1689). Gift med datteren på gården.

3. Tøres Tøresson (1666 - 1720) Grannes br. 7. Lensmann og klokker. (1689 - 1720).

4. Jon Tørreson (1711 - ?) Grannes br. 7. Lensmann i Jåtten skipreide som far og farfar.

5. Tøres Jonson (1741 - ?) Grannes br. 7 og seinere etter giftemål på Austrått i 1775. Lensmann i Jåtten skipreide selv etter at han flytte til Austrått. Gift med Maria Hansdatter på Austrått.

6. Hans Tøresson (1780 - 1858) Austrått og flytte i 1825 til Sande br.1 fordi han var blitt enkemann og at søsteren hans Dorte bodde der. Hun var enke etter Jakob Nilsson som eide Sande og døde i 1820. De hadde datteren Berta Maria f. 1817.

Slik ble Sande br. 1 lensmannsgård i 1825. Hans ble lensmann bare 19 år gammel under oppsyn av faren Tøres Jonson. Skipreide systemet ble avsluttet i 1850 og Hans Tørreson ble da lensmann i Håland tinglag. .

7. Tøres Olson (1812 - 1889) Kom fra Husabø i Hetland og sønn til Maria Tøresdotter som var søster til Dorte Tøresdotter. Tøres ble gift med Berta Maria Jakobsdotter og moren var Dorte så hun var datter på bruket. De var således søskenbarn. Tøres ble lensmann etter onkelen rett før han døde i 1858, men hadde fungerte som lensmann lenge før det.

8. Hans Tøresson. (1848 - 1904) Hans som var tredje eldste sønnen til Tøres Olson og ble lensmann etter faren. Men da de to eldre brødrene Jakob og Ola fikk gården måtte han bo på Sømme en tid til Jakob døde i 1900 og Ola fikk skilt fra bruk nr. 8. Jakob var ungkar og ordfører 1894-95.

Hans ble gift med Tine Andrea Andreasdr. (1871 - 1959) fra Tjora i 1892. Han var da 44 år og hun 20 år. Tine var oppfostret hos Jakob Svensson og Marta Tabitta Torgersdotter og datter til skipsfører Andreas Torgerson frå Stavanger som var bror til Marta Tabitta.

Hans og Tine fekk datteren Berta Maria (1893 - 1911). Hun døde i tuberkulose. Hans Tøresson døde i 1904 og var den siste lensmannen på Sande lensmanns gård for akkurat 100 år siden. Nærmere bestemt 25.mai 1904.

Så var det Oscar Goa sin tur, han startet også med den gamle tingsordningen dannet under Gulatingslag i Rygjafylket. Han kom så inn på selve huset som er et høyreist ”Jærhus” i empire stil med dreide søyler. Det to andre slike hus i Sola et på Ølberg (Sigurd Soma) og lensmannsgården på Meling. Goa viste en skisse av huset som er 8 m x 17 m langt, noe som er 4-5 m lengre enn vanlig.

De som drev gården var driftige folk og ikke redde for å prøve noe nytt. Blant annet hadde gården den første landkummen i fylket og hadde også et eget vannkraftverk for å drive maskiner inne på låven. Myrer og bekker var demmet opp for drive dette. Når det ikke var vann ble dette drevet av hester. Demningene stod helt fram til 1970-årene.

I 1968 var det en trist dag for gården for da skulle Goa utføre det som var bestemt av politikerne, nemlig å brenne ned driftsbygningen. For Goa var denne fyrstikken tung som en hesje staur. (han var beveget da han sa dette).

Det var ”dansken”, eller Nilsen som drev gården den siste tiden. Men han var flink til å innnynde seg hos Tine Sande og hun så ikke at stellet av gården ble vannskjøttet. Han kunne gjerne la være å betale strøm og vann hvis det passet ham. Da krigen kom ble gården nærmest ei redskapsbu og rørlager.

Nilsen var særegen, han kunne komme gåendes ned Krossen med vannstøvlene sine med ugrass sprøyta og sprøyte på løvetann ved drosjehytta mens det grodde over hjemme.

Da gården ble ekspropriert satte Nilsen som betingelse at Storaberget skulle være Jærens ”lyngmark”.

Hele gårdsdriften endte med at Nilsen hadde vannskjøttet gården så mye at han ble dømt for dyremishandling, men Tine var ikke villig til å akseptere at han hadde gjort noe galt. Inne på golvet i huset var det et tykt lag med aviser og mye dritt. Andreas Cappelen, advokaten skulle snakke med Nilsen, men rygget ut p.g.a lukten. Etter fraflytting ble huset veldig ramponert, vinduer, dører, møbler alt var knust.

Heldigvis ble deler av møblene tatt var på og da de endelig bestemte seg for å bevare huset kunne noen av disse restaureres. Det eneste som var helt var et bilde av kroningen av Dronning Maud og Kong Håkon, fordi det var gjemt bak andre ting. Goa tok selv vare på dette bildet.

Bygg Service restaurerte selve huset (1975) under tett oppsyn av rådmann Sortland.

Oscar Goa var svært engasjert og er en resurs person om Sola's historie og kunne nok holdt på mye lenger. Temaet engasjerte de fleste som var møtt opp og lignende tema bør taes opp senere. Et veldig interessant møte.

Møte nr. 4

Tid: Torsdag 16.september kl 19:00

Sted: Sola Kulturhus

" Industrieventyret på Jæren"

Målfrid Grimstvedt, konservator på Jærmuseet, vil fortelle om industrieventyret på Jæren. Hun har nylig vært med på å gi ut en bok med samme tittel. Hun vil vise lysbilder fra denne utviklingen og kommenter disse.

Atle Skarsten vil også være til stede for å fortelle om boken sin ” Solabuen i Amerika”. Og for de som ikke allerede har kjøpt den vil den være til salgs, kanskje dette kan bli årets julepresang?

REFERAT FRA: MEDLEMSMØTE NR.4-04

Tid: kl: 19:00- 21:10

Til stede: 36

Leder ønsket velkommen med å fortelle om vikingmarkedet på Jernaldergården på Ullandhaug denne sommeren. Han fortalte videre om markeringen av Trygve Gran's 90 årsdag for flygingen over Nordsjøen. Det hadde blitt holdt på friluftshuset på Reve, hvor Torolv Reve som vi har hatt på et av våre medlems-møter, fortalte om personen Trygve Gran. Det var over 100 mann møtt fram. Før dette var det en mindre markering ved steinen utenfor terminalbygningen på Sola flyplass, da Hermann Gran, sønnen til Trygve, med frue ankom. Lufthavnsjefen stod klar med blomster og holdt tale. På Reve er landingsstedet markert med en stor helle som også ble besøkt.

Dagens foredragsholder Målfrid Grimstvedt fra Jærmuséet, men som bor på Jåsund, fikk så ordet. Hun skulle fortelle om ”Industrieventyret på Jæren”, en historie og bok skrevet av Lars Gaute Jøssang.

Redskapsindustri

Jæren er i utgangspunktet en stor morene som gir gode forhold for jordbruk. På 1800 tallet og tidlig 1900 tallet prøvde en hele tiden å bli mer effektiv innen jordbruket. For å få dette til måtte en ha bedre redskap, en fikk derfor en begynnende redskapsindustri på Jæren. Smeden Torkel Raugstad fra Sandnes var en av de første han begynte med å lage ploger og horver. Det ble flere smeder og kanskje den viktigste var O.G. Kverneland som var grunnlegger av det som ble Kvernelands fabrikker.

Leirvarer

Naturen var også grunnlaget for den første teglverksindustrien som vokste fram innerst i Gannsfjorden og som dannet grunnlaget for Sandnes. Den første leirvareindustrien ble dannet allerede på 1700-tallet og da den økte på ble det produsert leirvarer på løpende bånd. Den sterke mannen ble fort Jonas Schanche Gabrielsen Østraadt. Flere andre plasser på Jæren dukket det opp teglverk som, Egersund, Madla, Åsland, Nærbø og Gjesdal.

Ullindustri

Nok et naturprodukt, ulla ble grunnlaget for en annen type industri, ullvareindustrien. Det var en husmannsgutt fra Hjelmeland, Ole Nielsen som tidlig reiste til Sverige og kjøpte spinnestoler og maskiner og startet opp på Ålgård. Her fikk han lett tilgang på råvarer fra bøndene. Faktisk var grunnlaget å lage klær til folk i Stavanger som var strekt voksende by på grunn av sildefisket. Senere ble det ullvarefabrikker i Sandnes, Oltedal, Bryne, og Klepp.

Trevareindustri

Selv om Jæren fra naturens side ikke er rette plassen for trevareindustri så ble det utviklet. En av disse var Aase Dreieri i Ganddal som laget møbler.

Opp gjennom siste halvdel av 1800-tallet utviklet Jæren seg mye, særlig etter at Jærbanen kom i drift. Det utviklet seg nye senter og tettsteder langs jernbanen og det var langs denne ruten at mye av industrien utviklet seg iver. Befolkningen økte da det ble behov for andre arbeidsplasser enn i jordbruket. Folk flyttet til Jæren for å få jobb og industrien utviklet seg stadig, en fikk fabrikker som: Brødrene Søyland (Brøyt), Polaris, Block Wathne, Trallfa og ikke minst Øglænds sykkelfabrikk. Jæren var blitt et virkelig industrieventyr som i utgangspunktet var basert på naturens produkter og behov for å dyrke dem. Målfrid Grimstvedt kunne nok fortsatt mye lenger med den spennende industrihistorien fra Jæren, som faktisk flere av tilhørerne hadde at eller annet forhold til. For de som ville vite mer er boken allerede til salgs i bokhandlene.

Etter Målfrid Grimstvedt's fordrag fikk Atle Skarstein fortelle om boka si, om Solabuen i Amerika. Han fortalte hvordan det hele begynte og den hjelpen han hadde fått, særlig i USA og fra mange Solabuer. For hadde han ikke fått all denne hjelpen, hadde det ikke blitt noen bok.

Etter en lang og god kaffepause fortalte leder om prosjektet med å markere den russiske fangeleiren på Sande. Atle Skarstein sa seg villig til å være med i prosjektgruppa som skulle jobbe med dette.

Møte nr. 5

Tid: Torsdag 14.oktober kl 19:00

Sted: Møtesal på Sola Sjukeheim

" Flatholmen fyr/fyrhistorie"

Marianne Evensen, vil fortelle om Flatholmen og dens historie. For vi har jo alle sett Flatholmen og fyret på avstand, men hvor mange har vært der? Marianne vil i tillegg fortelle mer generelt om landets fyrhistorie

REFERAT FRA: MEDLEMSMØTE NR.5-04

Tid: kl: 19:00- 21:15
Til stede: 40

Leder ønsket velkommen til medlemsmøte i nye lokaler og denne kvelden var det Marianne Evensen som skulle holde foredraget. Per Skjørestad var også til stede for å promotere det siste bindet sitt om Sola's historie.

Leder opplyste også om at nå var parkeringen ved Domsteinene klar. Han nevnte også slektsgransker dagen på Sandnes Kulturhus den 30.oktober.

Da temaet for dagen var Flatholmen fyr/fyrhistorie startet vi med å synge sangen "Småpikene på Flatholmen fyr" og Odd Fjælberg spilte trekkspill.

Marianne startet med å fortelle om utstillingen "En kjede av fyr" som kommunen hadde laget slik at den kunne flyttes rundt. Første stopp var her på Sola Sjukeheim. Utstillingen handlet om historien til 10 fyr her på Sørvest landet, et av disse er Flatholmen fyr. Fyret er fremdeles eid av fyrvesenet, men Tanangers Minne har fått en leieavtale på 10 år mot å holde bygningene ved like.

Norsk fyrhistorie

Fyrhistorien starter med fyret på Neset, eller Lindesnes som det blir kalt nå. Første beskrivelse er en losbeskrivelse fra 1427 for Lindesnes er Norges sydspiss og kanskje det viktigste navigasjonspunktet vi har. Det eldste kjente norske sjøkartet fra 1728 var

faktisk fra området rundt Lindesnes, men allerede i seilingsbeskrivelser fra 1600-tallet er Neset nevnt. Som for alle fyr, ble de reist for å sikre seilassen langs kysten for med økende trafikk ble det også flere forlis. Det første fyret ble reist på Lindesnes i 1656 og det var kjøpmann og borger av Christiansand, Paul Hanssøn som med stor iver satte i gang å bygge fyret. Han fikk også ansvaret for driften av fyret i form av et kongelig privilegium og inntektene fikk han fra en ekstra avgift som kongen påla alle seilende. Fyret skulle opprinnelig fyres med kull, men da det var vanskelig å få fatt i kull, måtte dette oppgis i begynnelsen. I stedet ble det satt i gang å støpe lys og det ble ”fyrt” med opp til 30 talglys om gangen. Litt senere samme året kom en båtlast med kull og fyret ble som opprinnelig tenkt fyrt med kull. Men folk rundt omkring var ikke fornøyd, uvisst av hvilken grunn, klaget de til kongen på driften og den ble avviklet allerede oktober samme år. Slik gikk det at det tok hele 69 år før fyret igjen ble tent i 1723 og for å unngå forveksling med Skagen fyr i Danmark ble det laget et tvillingfyr som stod ferdig i 1725. I mellomtiden fra første til andre fyret på Lindesnes ble Færder fyr opprettet i 1697 og Kvitsøy/Høgevarde i 1700. Senere kom flere fyr og or å administrere fyrene, ble fyrvesenet opprettet.

Flatholmen fyr

Flatholmen fyr er et yngre fyr og ble først bygd i 1862. Et bryggerhus med uthus ble reist i 1864. I 1984 ble fyret automatisert og øya avfolket. Det var tidligere flere hus på Flatholmen, et av disse som reist i 1932, ble i rundt 1948 revet ned planke for planke og gjenreist i Tananger. Det står der den dag i dag i Moringveien.

For at ungene på øya skulle få skolegang, var det enklest at læreren reiste ut og underviste hele ungeflokken på en gang. Karsten Hellestø var den siste fyrvokteren og han husker disse spesielle undervisningstimene, da de yngste måtte følge med på også hva eldste lærte.

Men det var jo ikke all verden å gjøre på den lille øya for de oppvoksende ungene måtte finne på ting selv. Karsten hadde nevnt for Marianne at i stedet for å skrive bilnummer, skreiv de ned alle båtene som passerte. Livet var ikke alltid like lett som når de skulle ha post og forsyninger i dårlig vær. Kai og strøm forholdene er nemlig vanskelige. For å gjøre Flatholmen mer tilgjengelig, må noe gjøres med kai og oppankringsforholdene.

Den kjente sangen om ”Småpikene på Flatholmen fyr” er skrevet av Anton Berner Nilsen og Mangnus Samuelsen spilte inn sangen.

Etter Mariannes fordrag, tok Tor Erik Hansen, Atle Skarsteins foredrag om forlis rundt Flatholmen på sparket.

Møte nr. 6

Tid: Torsdag 18.november kl 19:00

Sted: Møtesalen på Sola Sjukeheim

" Hafrsfjords historie fra steinalder fram til år tusen"

Hafrsfjord et navn med klang i. Alle har hørt om slaget i Hafrsfjord i året 872, men hva vet vi om historien før den tid. Lagets nestformann, Tor Erik Hansen har laget en presentasjon av historien i og rundt Hafrsfjord fra steinalderen fram til for ca. tusen år siden. For rundt Hafrsfjord er det synlige funn og andre indikasjoner om en meget spennende historie.

REFERAT FRA: MEDLEMSMØTE NR.6-04

Tid: kl: 19:00- 21:00

Til stede: 34

Leder ønsket velkommen til nok et medlemsmøte på Sola Sjukeheim. Han startet med å fortelle om 70 års festen hos TS'n der det var 220 gjester og at Sola Historielag var det eneste laget av den typen som var invitert. Han fortalte også om museet og hva planene med det var. TS'n hadde fått den vanlige gaven fra laget og leder mente at TS'n satte pris på den.

Videre fortalte leder at han dagen etter hadde holdt tale i Sola Kirke under "Minnedagen for de falne". Til stede var bl.a. høyere offiserer fra Nato og ordfører. Det gikk så greit med talen at til slutt måtte Sognepresten pikke ham på skulderen for å få ham til å stoppe.

Foredraget for kvelden var av lagets nestleder som skulle fortelle om Hafrsfjords historie fra steinalder til for tusen år siden. Han brukte som vanlig moderne PC-teknikk for å fram budskapet.

Det startet med navnet Hafrsfjord, et merkelig navn som fremdeles har sin gammelnorske form. Tormod Torfæus mente at betydningen av navnet kunne ha noe med bukker å gjøre, som med Boknafjorden.

I steinalderen så ikke Hafrsfjord ut som i dag. Med opptil 15-20 meter høyere vannstand var områdene ved flyplassen og på Kolnes under vann. Det betydde at Fjorenes halvøya og Sola høyden var øyer. Rundt denne fjorden har det vært bosatt folk helt fra eldre steinalder. Like ovenfor Strandhotellet er Jærens eldste boplass funnet, hele 8500 år gammel. Norges eldste spor av bruk av plog eller ard som var blitt datert til å være 4500-5000 år gamle. Funnet er rett ovenfor dagens redningssentral.

Bronsealderen er neste periode og den varte fra 1800 til 500 f. Kr. Rundt Hafrsfjord finnes mange funn fra den tiden og det mest karakteristiske er de store gravhaugene. Flere av disse var plassert rundt fjorden og flere av dem har veldig rike funn av bronsegjenstander. Norges og kanskje Nordens rikeste funn er kvinnesmykkene på Ræge.

Et annet særtrekk fra denne tiden er helleristninger og ser vi Hafrsfjord under ett, er det bare Austre Åmøy i dette distriktet som har flere helleristninger. De fleste av disse ligger på Sunde-siden av fjorden. Etter en artikkel i Solabladet om at Sola navnet kom fra fønikerne hadde Tor Erik prøvd å tolke hva noen av disse figurene. Artikkelen hadde en teori om at disse bildene var av fønikiske skip. Fønikerne var et folkeslag som var gode sjømenn, levde av handel og bodde i Middelhavsområdet. Teorien hadde Tor Erik vist til noen arkeologer som synes teorien var fin, men de trodde ikke på den. Uansett var det flere som begynte å tvile da det ved hjelp av computer-teknikk så hvordan helleristningene utvilsomt kunne ligne på tegninger av fønikiske skip funnet på vaser rundt Middelhavet.

Et annet spesielt særtrekk fra områdene rundt Hafrsfjord er alle bautasteinene. Hele 31 bautasteiner er registrert, noen er fjernet, men flere står den dag i dag. Hvorfor kan en spørre, vi vet ikke, men de er der som et monument over kanskje et spesielt rike, kanskje "Det Hafrsfjordske riket" som Birger Lindanger har nevnt.

Jernalderen er neste periode, den var fra 500 f. Kr til 900 e. Kr. og rundt Hafrsfjord er det flere funn fra denne perioden, særlig fra romertid 200 f. Kr. til 200 e. Kr er det funnet rester av hus fra området vet Sola Kirken og på Revheim. Men også funn fra senere perioder som folkevandringstid og Merovingertiden er det fra dette området. Uansett så kan en si at det i hvert fall har bodd folk her i to tusen år kontinuerlig.

Hafrsfjord har også vært en viktig og sikker havn, det kan vi se av alle nausttuftene som finnes rundt fjorden. Faktisk er den ingen plasser i Skandinavia med slik tetthet av nausttufter, men de er dessverre ikke undersøkt. Noen av nausttuftene er lange og må ha inneholdt relativt store skip, men smale. Dette beviser at fjorden er benyttet som en slags havn.

Dette ledet så inn på hvorfor slaget i Hafrsfjord stod i denne rare fjorden med det smale innløpet, hvor en ikke kom lett inn eller ut igjen. Kanskje det var taktikken å få fienden inn i fjorden, for dette var et slags Colosseum, hvor en hadde en slags gladiatorenes kamp der kun vinneren overlevde. Foredraget ble så avsluttet hvor konklusjonen var at Hafrsfjord har vært et viktig område i flere tusen år.

Etter pausen fikk Tor Erik på nytt ordet og kjørte "reklame" snutten om Hafrsfjordspillene som han var involvert i og som skulle arrangeres neste sommer.

Leder tok så ordet og for første gang ble forslag til logo presentert, men det ble sagt at en del arbeid gjenstod.

Leder tok så opp den spennende beskrivelsen av den underjordiske hulen på Hellestø som var beskrevet i "Håland sogns beskrivelse" fra 1793. Rolf Soma fortalte at han hadde vært der som guttunge og det var en del historien rundt dette bl.a. at en straff fange hadde oppholdt seg der.

Det kom så et spørsmål fra salen angående Hafrsfjord og om det var dykket og funnet noe der. Tor Erik svarte at det visst en gang var funnet noe tømmer og at de planla tur med marin arkeologen til Stavanger Sjøfarts museum for å sjekke. Samtalen kom inn på seilsperringer og da kom fortellingen fra første verdenskrig om han som seilte inn med "mandusa" om bord og ikke merket at han seilte over wiren som var trukket over fjorden.

Møte nr. 7

JULEMØTE I SOLA HISTORIELAG

Tid: Torsdag 9. desember kl 19:00

Sted: Fellessalen på Sola Sjukeheim

" Juletradisjonar og skikkar før og nå "

Bjørn Brakestad har vært sogneprest i mange år og vil fortelle om sine egne erfaringer og tanker rundt julefeiringa også sett i et historisk perspektiv.

REFERAT FRA: MEDLEMSMØTE NR.7-04

Tid: kl: 19:00- 21:10

Til stede: 36

Leder ønsket velkommen til medlemsmøte på Sola Sjukeheim og særlig ønsket han dagens kåsør sogneprest Bjørn Brakestad velkommen.

Men siden det var julemøte startet det med en julesang. Brakestad fikk ordet, men leder minnet ham om at kåsører som holdt på for lenge ble ”pikket” på skulderen, dette bare for å minne om leders egen framføring i Sola-kirken.

Brakestad startet med en historie om en gammel prest som preket for lenge slik at det gikk ut over middagen og potetene som ble kokt for lenge. Så fikk de en ny prest som de håpet preket kortere. Første søndagen preket han kun 5 min. som menigheten mente var alt for kort, det gikk jo helt tull med middagen. Neste søndagen ble det dobbelt så lenge, men menigheten var selvsagt ikke fornøyd. Tredje søndagen preket presten i 1 ½ time som jo også gikk ut over middagen. Menigheten sendte så lederen sin for å finne ut hvordan dette kunne ha seg. Jo sa presten, første søndagen hadde han operert tennene og det gjorde så vondt at han ikke kunne tale så lenge. Neste søndag var det litt bedre, men han hadde et gebiss som ikke passet helt så det ble kort. Tredje søndagen derimot hadde han lånt gebisset av kona.

Brakestad snakket om at vi alle har en historie å fortelle og det er viktig å snakke sammen og fortelle den til andre. Han selv var svært opptatt av dette og særlig

var dette viktig i sorgarbeid. Å fortelle en historie, trist eller morsom åpner opp folk. Som for eksempel de som var på fisketur og fikk bare en liten sild på 120 gr. , og dette på en tur som hadde kostet kr. 18 000,- så det ble en dyr kilopris. Da sa den ene ”Jammen godt vi ikke fikk flere”.

Temaet denne kvelden var Juletradisjoner, hvor Brakestad startet med å fortelle om han alltid laget egen julepølse. Dette var ikke enkelt for å lage det måtte han få fatt i tarm som kom helt fra Argentina. Han lager også sitt eget pinnekjøtt. Da han var prest på Høle var det ei rotte som hadde spist på spekekjøttet hans, men han fant råd og skar rundt. Men da han fortalte dette ble han sittende med spekekjøttet selv, han fikk jo selvsagt kommentarer om at det kanskje var bedre å spise rotta enn spekeskinka.

Selve Julen eller feiring av Jol var en hedensk skikk og startet så tidlig som på 400-tallet. Senere ble dette en religiøs handling knyttet opp mot Jesus fødsel. Gudstjenester var det helt fram til 1960 kun på 1. Juledag, etter dette kom det gudstjeneste også på Julaften.

Julenissen er egentlig et symbol på St. Niclas og kommer fra utlandet, her hadde vi fjøsnisser som vi ga mat for ikke å skape bråk. Det med juletre er en tysk tradisjon fra 14-1500 tallet.

En del andre symbol han nevnte fra julen var, stjernen som symboliserte Betlehems stjernen, 5 armet lysestake symboliserer Jesus fem sår, flettekorporer at vi er skapt til felleskap, hjerter på treet at vi hører sammen og kan dele med hverandre.

Brakestad avsluttet med å fortelle om presten som hadde så lyst å spille golf en dag med nydelig vær. Han skulle ha preken den dagen og laget seg en hvit løgn for å få en annen til å overta. Engelene så selvsagt dette og spurte Gud om han ikke burde bli straffet? ”Jo”, sa han. Spillet gikk så videre og presten fikk ”hole in one” på alle, så englens synes dette var merkelig. Dette var jo ingen straff, så svarte Gud ”og hvem skal han fortelle dette til?”

Etter Brakestad var det tippelek, som vanlig ikke helt enkelt. Denne gangen var det 4 stk. som fikk 12 rette, men det var de to familiene Djup og Fonnes, så de delte de to premiene seg i mellom. Det var 4 med 11 rette og etter trekning fikk Ine Sande premien. (hun hadde ikke kikket i oppgavene hjemme sa hun).

Brakestad fikk så den vanlige gaven og leder minnet så om neste møte som var på det nye TS museet. Han minnet videre om årsmøtet hvor temaet for kvelden var Solakrossen, hvor vi ville viser bilder og ha en åpen diskusjon. Han etterlyste bilder fra de som hadde.

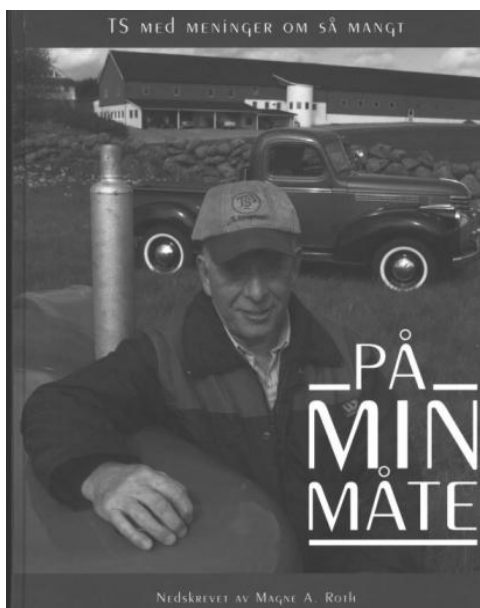
Som en oppsummering kan vi si at dette var et usedvanlig koselig møte og ikke minst var det kanskje den beste risgrøten vi hadde smakt.

Møte nr. 8

Tid: Tirsdag 18.januar kl 19:00

Sted: TS' museet på Helleland

" Besøk på TS'n sitt nye museum"

Vi har denne gangen invitert oss selv til å se på det nye museet til TS'n. Vi håper at vi får vite litt mer om både museet og TS'n selv, men uansett så tror vi at dette kan bli et spennende møte.

REFERAT FRA: MEDLEMSMØTE NR.8-04

Tid: kl: 19:00- 21:15

Til stede: 34

Leder ønsket alle velkommen og takket Trygve for at vi fikk komme til dette flotte nye museet hans. Svigerdatteren, Torbjørg fikk en ekstra stor takk for at hun hadde sagt seg villig til å steke pannekaker til alle mann. Lagets nestformann fikk også gratulasjoner på sin 51 årsdag.

Trygve fikk så ordet og skulle fortelle om museet og seg selv. Museet står forresten åpent hele dagen for de som vil komme inn og se. En gang tidligere hadde de vært 300 besøkende da "Bondevennene" var invitert.

Trygve fortalte så om seg selv og sitt livsverk, som det står stor respekt av. Trygve er en kremmer og gründer som startet med tomme hender på Tjelta. Han så tidlig muligheter i alt og som liten ble han bl.a. kalt "Røvar". Allerede som 12- åring da han

var med for å hjelpe til å bygge lòa prøvde han seg med å påpeke til mureren at han hadde glemt å støpe inn jern som ku-kjettingen skulle festes i. Da fikk han et svar som han har husket og brukt siden: ”Ein kan få det besta rådet av den største tosjen”.

I 1949 begynte industri eventyret, da kjøpte han sin første traktor og den gikk dag og natt. I tillegg drev han en del som kremmer og fortalte at en gang fikk han klage fra ei byfrue som sa at de eggene han hadde solgt som skulle være ferske, ikke var det. Trygve hadde da kommet seg ut av situasjonen ved å svare at de eggene sikkert kom fra ei mistenkelig høne han hadde hjemme. Han lovet å avlive denne med engang han kom hjem.

I 1952 kjøpte han traktor med lesseapparat noe som hjalp svært på. Men alt var ikke like enkelt, som da han fikk en jobb med å grave og kjøre stein. Effektiviteten hans ble så sammenlignet med en som bare gravde og kjørte sand, noe som ikke var rett å sammenligne med. Det endte med at han fikk sparken. Men det gikk bra for det og han fikk en del oppdrag for vegvesenet.

Han jobbet seg opp med kapital og det var nå tid for å få seg en gravemaskin, men problemet var at det var ett års ventetid på en ny Brøyt. Han bestilte da likegodt to. Da han skulle betale, trodde de som solgte, at Trygve ikke hadde så mye penger. Men før dette hadde han ordnet seg en god kontakt med banksjef Rommetveit og de la en plan. Han skulle ha med seg mer penger enn han trengte, bare for å imponere dem. Trygve var nøysom og sparte på alt og som en replikk sa han at han i den perioden mente han at vasking sleit på klær, så kjeledressen den stod av seg selv.

Oljealderen kom med Shell raffineriet og ting gikk bedre og bedre og han ble nå entreprenør og måtte lage egen administrasjon. Tidligere skrev han regningene selv og leverte disse selv til regnskapsfører. Større administrasjonsbygg trengtes etter en stund. Han etablerte hovedkontoret på Forus selv om det lå i Stavanger kommune, men dette var for å oppnå en del fordeler. Men de flytter snart tilbake til Sola ved at firmaet har kjøpt Soma-leiren. Selv er han helt grodd fast på Hedland, her vil han ikke flytte fra.

Senere kom mange nye store byggeoppdrag som oljebaser, utvidelser på flyplassen, Rennfast tunnelen osv. Alt gikk oppover, men han fortalte at janteloven med misunnelse da ofte kom fram. Som f. eks da han fikk en del negativ omtale etter hva pressen kalte for ”smøretur” til Paris for tre kommunal ansatte. Situasjonen var at de hadde en firmatur med ledige plasser i et charterfly som de fikk tilbud om. Han prøvde seg også i asfalt bransjen, men det gikk stort sett med tap og han avvirket det. Han kjøpte et kranfirma og er nå en av største i landet på dette området. Situasjonen i anleggsbransjen har vært så hard opp igjennom årene at det nå bare er han og Brødrene Risa igjen av de store her i distriktet. Trygve avsluttet sitt foredrag med å lese et dikt av Tobias Skretting.

Det ble så kaffe pause og vi fikk anledning til smake de nydelige pannekakene til Torbjørg.

Etter pausen var det rundtur i det flotte nye museet og alle var imponert hvor mye han hadde samlet av gamle biler og traktorer.

Etter rundturen fikk Tor Erik ordet og viste lysbilder. Han hadde kalt foredraget Historiske ting og tang fra Sørabygdå. Det var mange som fikk seg en aha opplevelse om at det faktisk fantes mange historiske severdigheter i dette området av Sola. Rundturen startet med Rege-haugene, så steinkors fra Tjelta som står ved Stavanger museum, pansermuren, helleristinger på Dysjaland og Kråghaug, 2 runesteiner på

Hedland, Tormodsvaren, russerhytta på Ølberg, helleristninger på Gardshaug og til slutt den ”norske” bunkersen ved Regestranden.

Etter dette fikk Fred Roland ordet for å fortelle om arrangementet omkring 1905-2005 jubileet i Sola Kulturhus. Dette vil kort sagt bestå av mange amatør innslag, uten at programmet for dette var lagt enda.

Brit H. Hansen
Sekretær